

ZAČAL JSEM PSÁT, PROTOŽE JSEM MĚL VZTEK

Patrik Banga

Jsem novinář. Jeden z mála Romů, kteří dostali příležitost ve velkých českých médiích, chytili ji za pačesy a už nepustili. Téměř dvacet let pracuji ve stejné redakci a stejně tak dlouho publikuju texty napříč malinkou českou mediální scénou. Nemůže za to můj otec nebo matka. Nemůže za to dokonce ani můj prastrýc Dezider, který byl taktéž novinářem a autorem krásné poezie. Začal jsem psát, protože jsem měl vztek.

Po roce 2000 nebylo moc novinářů, kteří by o romských tématech psali objektivně. Sláva a čest výjimkám. Doznávaly devadesátky, po městech ještě nějakou chvíli chodili skin-headi, než se z nich stali chlápci v kravatách, a téma rasově motivovaných vražd vlastně zajímalo jen pár orientovaných lidí a několik málo romských novinářů. A tak jsem psal o věcech, které jsem považoval za důležité. Měli jsme za sebou několik vln odchodů lidí z Česka do Kanady, Velké Británie nebo Irska. Romové žili ve strachu z budoucnosti a nastolovat tato témata v médiích, to byl už tehdy nadlidský úkol. Jenže někdo to dělat musel. Hrozně mě štválo, že musím otvírat

témata, ke kterým mě předurčil můj původ. Chtěl jsem psát o fotbale. Ale moje aktivistická duše mě stále nutila poukazovat na věci, které se mě bytostně týkaly. A tak jsem psal. Často v *MF Dnes*, kde jsem dostával příležitost v tehdy velmi prestižní rubrice Názory.

Když jsem napsal svůj první blog, kde jsem nebyl svázán novinářskými pravidly, schytl jsem čochu v online diskusích. Cokoliv jsem napsal, bylo okamžitě nemilosrdně zkritizováno, já označen za příživníka, cikána nebo pobírače dávek – v tom lepším případě. Ty horší ani nemůžu publikovat. A zase jsem měl vztek. Měl jsem pocit, že kdybych napsal článek o krásném ranním slunci, měl bych pod ním příspěvek o tom, že sluníčko bere sociální dávky a okrádá českého daňového poplatníka. Mělo to ale zcela nečekaný efekt. Čím více mi lidé nadávali, tím větší jsem měl čtenost. Z desítek čtenářů byly stovky, potom tisíce a občas i desetitisíce. Zasáhl jsem mediální prostor a myslím, že daleko víc než svými texty v novinách. Přišla nabídka, stal jsem se adminem a potom šefadminem, kterým jsem dotedl.

V roce 2010 jsem napsal první pohádku. Jmenovala se *O chytřém kocourovi* a hlavním hrdinou byl kromě kocoura také chudý Rom. A zcela sobecky jsem ji napsal právě kvůli tomu, že Romů jako kladných hrdinů nikdy

moc nebylo a já to chtěl změnit. Pohádka vyšla ve sbírce Terezy Boehmové nazvané *Zajíček Zlobílek*. Byl to bestseller, knihy se prodalo tisíce kusů. Tereza psala jednoduché pohádky pro malé děti a můj text tam sedl, i když byl daleko delší než ostatní. Já vám dám dávký a sociálky, v mé pohádce se stal z chudého Roma král!

Následovaly sbírky *Všude samá krása* a *Samet blues*, které vydalo nakladatelství Kher. Tam jsem publikoval své povídky o pražském Žižkově a muzikantech v naší rodině. A každému bych přál ten pocit, když člověk drží knihu v ruce a vidí tam svůj text. Online svět je nehmotný. Člověk píše písmenka do prostoru, odkud můžou kdykoliv zmizet, ale toto bylo daleko lepší než všechny servery světa. Ten pocit a vůně knihy, to je věc vskutku omamná. Jenže sbírka romských autorů díru do světa neudělala. Mediální zájem nebyl takový, jaký jsem čekal od unikátního díla, protože podobnou sbírku psanou romskými autory, převážně tedy autorkami, prostě nikdo nikdy v Česku nevydal. Žádná Magnesia litera, žádné desítky autorských čtení.

Zase jsem se našel. Na starém disku jsem našel dvacet let starý text, který jsem napsal o devadesátých letech v romských komunitách. Jenže byl nepublikovatelný. Špatně napsaný, aktivistický a plný keců o rasismu.

Měl jsem pocit, že jsem ho nikdy nepsal já. Přepsal jsem ho a vznikla *Skutečná cesta ven*, kterou vydalo brněnské nakladatelství Host. A dosáhl jsem toho, co jsem chtěl. Změny. Moje kniha dostala značný prostor v médiích a díky tomu se znovu otevřela témata segregovaného školství, diskriminace v bydlení a policejního násilí páchaného na Romech v devadesátých letech. Zároveň se ale otevřelo téma romských literátů, protože jsem se stal historicky prvním Romem v Česku, který získal cenu DILIA Litera za debut roku Magnesia litera za debut roku.

Chce se mi říct „konec dobrý, všechno dobré“, ale to zdaleka není pravda. Jsme teprve na začátku změn v literárním světě, kde se nebude zdůrazňovat etnicita autorů jako nějaká zajímavost. Romové píší a umí psát. Jen musí dostat příležitost. A to nejen v nakladatelství Kher, které se sice zaměřuje výhradně na romské autory, ale v redakční radě nemá žádného Roma a žádný Rom nemá rozhodovací pravomoc. A autoři se naopak nesmí bát posílat rukopisy do jakéhokoliv většího nakladatelství v Česku. Moje další kniha vyjde za pár měsíců, opět ji vydá „běžné nakladatelství“. Jsem důkazem toho, že když se chce, tak to jde. A má to platit ve všem. ■

(Autor je novinář působící na serveru iDNES.cz)